

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

МАТЕРІАЛИ

XI Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ОДЕСА-2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

**кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної
діяльності**

М А Т Е Р І А Л И

XI Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

(Одеса, 20-21 квітня 2023 року)

Одеса -2023

УДК: 37+316.61

Освіта та соціалізація особистості. *XI Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених* (Одеса, 20-21 квітня 2023 р.) 103 с.

Рецензенти:

Бойко Анжела Іванівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософських і політичних наук Черкаського державного технологічного університету

Халапсис Олексій Владиславович - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ.

Збірник матеріалів Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Освіта та соціалізація особистості» вміщує матеріали, які досліджують освіту ХХІ століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, здобувачів освіти.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Федорова Інна Валеріївна, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП «Філософія», спеціальність 033 Філософія Університету Ушинського,

Науковий керівник: **Поплавська Тетяна Миколаївна**, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Університет Ушинського, м.Одеса, Україна

ПРОБЛЕМА САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

Світова цивілізаційна криза початку ХХІ століття та повномасштабна війна в Україні висунули до центру філософських та гуманітарно орієнтованих досліджень та розробок проблему буття людини. Знецінення людської особистості та її життя в ході повномасштабної війни, у практиці тоталітарних режимів та терористичних організацій, поставили філософію перед дилемою: є чи ні реальне майбутнє у Людини взагалі, бути чи не бути Людині у можливій новій картині світу? Як писав італійський філософ Е. Агацці: «Був час, коли однією з найсерйозніших завдань філософії вважався доказ буття Бога; мабуть, вже важко сумніватися у тому, що у наш час найважливішим завданням філософії є доказ буття людини»[1].

Основним питанням низки сучасних досліджень у галузі культури, освіти, науки та філософії є наступне: яка основна характеристика нашої епохи – її кризовість чи перехідність? Як правило, у різних інтерпретаціях сучасного історичного періоду ці характеристики зближуються аж до ототожнення, тому що жодні трансформації, особливо глобального масштабу, не відбуваються без кризових явищ тією чи іншою мірою.

Завдання філософії, зокрема, і освіти в цілому, допомогти нашому сучаснику осмислено здійснювати своє самовизначення, не впадаючи в жах від усвідомлення можливого, прогнозованого глобалістикою катастрофічного результату сучасної кризи, з одного боку, але й не розраховуючи на те, що перехід до нового сталого стану цивілізації здійсниться сам собою, з іншого.

Кожна людина в нашій країні і не тільки, сьогодні змушена думати не лише про повсякденне виживання, осмислюючи ризики, що постійно виникають, але й про необхідність самостійно визначати горизонти і рамки, в яких вона повинна самовизначатися, будувати своє життя і діяльність, оскільки війна зруйнувала всі опори і підстави її буття: онтологічні, культурні, соціальні, і навіть повсякденні. Після девальвації колись загальних регулятивів — онтологічних ідей (Бога, Розуму, Історії та інших.), «розмиваються» соціальні структури (наприклад, сім'я), які здавалися непорушними, стають ненадійними структури повсякденності. Навіть фізична ідентичність істоти роду homo сьогодні опинилася під сумнівом. Як зазначав Ж. Бодрійяр, сьогодні перед індивідом постає не лише питання: хто я, чоловік чи жінка, а й – людина я чи машина? Усьому цьому супроводжують явища кризової свідомості: шок від швидкості та непередбачуваності змін, переживання відсутності сенсу та перспектив життя, що веде до депресій чи проявів часом невмотивованої

агресії. Загальний стан справ посилюється відсутністю єдиної картини світу при домінуванні процесів глобалізації, з одного боку, та його (світу) фрагментації, з іншого. Втративши координати, в яких вона могла би розуміти світ і себе, «вести своє життя» (Х. Плеснер) і будувати свою діяльність, людина опинилась у ситуації безмежності, беззаперечності та безперспективності. Людина справді стала бездомною. Усе викладене за необхідністю вимагає філософсько-антропологічного осмислення таких питань, як «Що означає бути людиною і як бути людиною в кризову епоху?».

В історії європейської та вітчизняної філософії тема самовизначення людини пройшла довгий шлях: становлення (від Сократа до Аристотеля), розвитку (Г.Сковорода), подальшої розробки у ХХ ст., розпочатої у працях П. Юркевича, М. Бердяєва, І. Франка, М. Шеллера, Х. Плеснера, К. Ясперса та багатьох інших, де базовою проблемою стає можливість і здатність самовизначення людини по відношенню до світу та Бога, у свободі та творчості[3]. Паралельно цьому в той же період у західній та вітчизняній філософській думці позначився «крен» у бік розробки теми самоідентифікації людини. Приводом для цього стали: процес збільшення кількості домагань різних соціальних груп та спільностей на ту чи іншу ідентичність (громадянську, політичну, культурну, лінгвістичну, національну, расову, статеву тощо) і, відповідно, різної сили конфлікти та зіткнення на цьому ґрунті, про що писав у своїх книгах С. Хантінгтон[2].

Фактично проблему кризи ідентичності і самоідентифікації у минулому столітті поставила психологія (Е. Еріксон та інші), що було сприйнято філософією, зокрема і постмодерністського штибу, яка оголосила про вичерпаність «ресурсів» «Я» як центру людської свідомості та людської активності.

Безумовно, проблема цілісності людини, її самототожності в умовах постсучасної множинної, фрагментарної реальності, що стрімко змінюється, дуже актуальна. Але вийшло так, що у багатьох філософських дослідженнях відбулася підміна теми самовизначення людини темою її ідентичності.

Як мені здається, виникла потреба розрізнення цих двох тем і відповідних їм понять, особливо сьогодні, у постсучасній ситуації. Остання, перш за все, вимагає відповіді на запитання, що людині робити в цих нових та небезпечних обставинах, оскільки звичні реакції та необдумані дії в умовах посиленої світової кризи та воєнного часу можуть призвести до таких катастрофічних наслідків, коли вже не буде кому відповідати на запитання: Хто я?

Постановка проблеми буття людини в епоху змін у філософсько-антропологічному ключі виводить тему самовизначення на інший узагальнений рівень філософського питання, збираючи всю попередню історію думки у спробу побудови практичного філософського знання щодо самовизначення сучасної людини. Необхідно на матеріалі історії філософської думки показати, що власне самовизначення та відповідна йому діяльність мислителів різних епох у переломні періоди історії призводили до появи в культурі нових форм

буття людини, які фіксують різні варіанти відповіді на питання – що означає бути людиною?

Даний досвід мислителів різних епох показує нам конкретні шляхи та методи виходу з кризових ситуацій, як особистого, так і соціального характеру, найкращим і найпродуктивнішим з яких є екзистенційний.

Екзистенціалізм актуалізує ідеї про людину існуючу, про таку, що здійснює пошук сенсу, робить вибір, що самовизначається у своєму ставленні до дійсності, що володіє активною суб'єктною сутністю (Н. Аббан'яно, Д. Б'юдженталь, Р. Мей, В. Франкл, К. Ясперс).

Життєстверджуючі ідеї позитивного екзистенціалізму як продовження гуманістичних традицій у філософії та психології стають ключовими для дослідника опорами в обґрунтуванні ціннісних та сенсорних орієнтирів освіти людини, її самоздійснення. Антропологічна значимість екзистенціалізму виявляється у закликати робити вибір на користь справжніх людських цінностей як основи прийняття рішень (А. Ленглі), а бути людиною означає «бути вирішальною» (К. Ясперс).

Екзистенційний вибір себе, свого здійснення відбувається тоді, коли людині у бутті важливе її буття (М.Хайдеггер). Самоздійснення – це найважливіше вільне рішення людини, сильної і впевненої, яка володіє собою і може дійсно вільно розпоряджатися собою. Здійснена людина у своєму житті – це людина, яка чітко розуміє себе, живе обраними цінностями, орієнтується на сенс, вміє бути відповідальною за свій вибір та життєвий шлях. Як бути такою людиною? – фундаментальна людська проблема-виклик.

Таким чином, людина завжди перебуває перед вибором: здійснити себе, зробити своє життя гідним, позитивним, сповненим цінностей і смислів, або бути відчуженою від себе і світу. Протиставлення життя і нежиття, самоздійснення та відчуження, утвердження та руйнування, смислів та безглуздості – протиріччя та протистояння, які людина змушена вирішити щоб подолати дихотомічність буття.

Новий час та нові можливості відкривають для людини можливість обирати, але людина не готова обирати. Вона не знає, як і що вибирати, не відчуває відповідальності за свій вибір, не вміє виявляти волю, приймати рішення та залишатися ним вірною. У цьому виявляється незрілість людини стосовно свободи та свого життя, зворотним боком якої виступає дезадаптивність та деструктивність.

У зв'язку з цим, назріла гостра необхідність постановки наукового завдання у розробці такої концепції самовизначення та самоздійснення людини, яка б мала потенційну можливість засобами освіти та самоосвіти допомогти людині вирішувати проблеми адаптації до суперечливої соціальної дійсності, здатної до подолання соціальної та власної обмеженості на шляху до самоздійснення, до формування глибокої рефлексивної позиції у пізнанні себе та світу.

Список використаних джерел

1. Аггаці Е. Людина як предмет філософії. *Проблеми філософії*. 1989. №2. С. 24–35. Електронне видання: Центр гуманітарних технологій. 02.12.2009. URL: <https://gtmarket.ru/library/articles/5269> (дата звернення: 16.04.2023)
2. Samuel P. Huntington. Clash of Civilizations and Remaking of World Order. 1996. URL: <https://web.archive.org/web/20100821191056/http://history.club.fatih.edu.tr/103%20Huntington%20Clash%20of%20Civilizations%20full%20text.htm> (дата звернення: 16.04.2023)
3. Чернега Т. М. Рациональне та містичне у філософії Григорія Сковороди: Монографія. Одеса: Астропринт, 2007. С.284-286.

Хівренко Тетяна Русланівна – студентка I року навчання ОПП Спеціальна освіта (Логопедія) за першим (бакалаврським) рівнем навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту та реабілітації Університету Ушинського

Науковий керівник – **Самчук Лариса Сергіївна**, кандидат філософських наук, викладач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Університету Ушинського

КОМАНДА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ПРОЦЕСІ

У 2017 розпочалася всеукраїнська реформа освіти відповідно до Концепції Нової української школи [3]. Її метою є створення для учнів сприятливих освітніх умов, а також допомога в опануванні знань та навичок, що стануть їм у нагоді в повсякденному житті. Невід’ємною складовою такого навчання є *інклюзивне освітнє середовище*, що разом з командою психолого-педагогічного супроводу становить інклюзивний процес.

Одна з важливих умов впровадження інклюзивного навчання у закладі освіти – організація професійного співробітництва команди психолого-педагогічного супроводу, результатом якого має стати освітнє середовище, максимально сприятливе для різнобічного розвитку всіх учнів, у тому числі й учнів з особливими освітніми потребами (далі ООП) [5, с. 4].

Інтеграція дітей з порушеннями психофізичного розвитку в заклади загальної середньої освіти становить складну проблему, адже саме лише перебування дитини у широкому соціумі – це ще не запорука її успішного навчання та соціалізації. Кінцевий результат значною мірою залежить від того, які умови для цього створені, а також від наполегливої та цілеспрямованої роботи всіх учасників освітнього процесу [5, с. 5].

Закон України «Про освіту» [3] зазначає таке тлумачення термінів:

Інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципі недискримінації, врахуванні багатоманітностей